

Adroddiad i'r	Pwyllgor Craffu Perfformiad
Dyddiad y cyfarfod	28 Medi 2023
Aelod Arweiniol / Swyddog	Y Cynghorydd Gill German, Aelod Arweiniol Plant a Phobl Ifanc / y Cynghorydd Emrys Wynne, Aelod Arweiniol y Gymraeg, Diwylliant a Threftadaeth
Pennaeth Gwasanaeth	Geraint Davies, Pennaeth Addysg
Awdur yr adroddiad	James Curran a Marc Lloyd Jones
Teitl	Cynnig Darpariaeth Cyfrwng Cymraeg

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

- 1.1. Rhoi gwybod i'r Aelodau am gynnydd gwaith cynllunio a gweithredu sydd wedi'i wneud hyd yn hyn o ran darparu Cwricwlwm a darpariaeth allgyrsiol cyfrwng Cymraeg yn ysgolion y Sir yn unol â gweledigaeth Llywodraeth Cymru.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

- 2.1. Gwnaeth y Pwyllgor gais am yr adroddiad ym mis Medi 2022 ar ôl trafodaeth am adroddiad cynnydd mewn perthynas â newidiadau i system gategoreiddio ysgolion yn ôl darpariaeth cyfrwng Cymraeg.

3. Beth yw'r Argymhellion?

- 3.1 Gwahoddir y Pwyllgor Craffu i drafod manylion yr adroddiad a nodi unrhyw faterion y gallai fod angen rhagor o ddiweddariadau arnynt i sicrhau bod y Cyngor yn gwneud cynnydd ar gamau gweithredu'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg.

4. Manylion yr adroddiad

- 4.1. Mae gan y Cyngor weledigaeth ddeng mlynedd i gynyddu a gwella gwaith cynllunio o ran darpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg yn ein hardal. Mae hyn wedi'i nodi yng [Nghynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg \(CSCA\)](#) y Cyngor. Erbyn mis Medi 2032, ein huchelgais yw y bydd 40% o'r holl ddisgyblion saith oed yn cael addysg cyfrwng Cymraeg.
- 4.2. Er mwyn cyflawni'r weledigaeth hon, mae'r Cynllun yn nodi saith canlyniad a fydd yn cyfrannu tuag at yr uchelgais. Mae angen i'r Cyngor gyflwyno adroddiad blynyddol i Lywodraeth Cymru ar y cynnydd ar y Cynllun hwn ac mae crynodeb o'r cynnydd i'w weld yn Atodiad 1.
- 4.3. Mae'r prif gynnydd ar y cynllun yn cynnwys gweledigaeth glir a chefnogaeth i ddatblygu prosiectau; cynnydd mewn capasiti ar gyfer Tîm Cefnogi'r Gymraeg trwy gyllid grant CSCA gan Lywodraeth Cymru; cyflwyno is-grwpiau i arwain ar ddeilliannau unigol o fewn y cynllun; gweithio'n effeithiol gyda Phenaethiaid ynghlwm â chynllunio i gynyddu darpariaeth Gymraeg a'r cynnydd ar ddatblygiadau mewn lleoliadau cyn-ysgol i gynyddu capasiti.
- 4.4. Y prif fater sy'n peri pryder yw gostyngiad yn nifer y dysgwyr a gafodd addysg ym mlwyddyn 2 yn 2022-23. Mae wedi gostwng o'r llinell sylfaen sydd yn y cynllun, sef 28% ym mis Medi 2020, i 26.4%. Bydd y gostyngiad hwn yn gwneud y targed uchelgeisiol yn bellach fyth o'n cyrraedd. Problem ychwanegol yw'r disgwyl y bydd ysgolion yn newid categori iaith. Ar adeg datblygu'r cynllun, roedd disgwyliad mwy am y canlyniad iaith ar gyfer ysgolion oedd yn pontio o ddarpariaeth cyfrwng Saesneg i Gymraeg ac mae'n annhebygol y bydd y disgyblion hyn yn cyfrannu at y targed hwn ar hyn o bryd. Mae Llywodraeth Cymru'n ymwybodol o'r sefyllfa bresennol a byddant yn parhau i adolygu hyn yn rheolaidd.
- 4.5. Ar nodyn cadarnhaol, yn ystod haf 2023, gwahoddwyd y Cyngor i gyflwyno achos busnes am gyllid cyfalaf o £5.8m ar gyfer pum prosiect i gynorthwyo â darpariaeth cyfrwng Cymraeg. Bydd y prosiectau mewn 4 ysgol gynradd ac i ddatblygu darpariaeth drochi yn Ysgol Brynhyfryd, Rhuthun yn cyfrannu at wneud cynnydd ar y targedau hyn.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at Gynllun Corfforaethol 2022 i 2027: Y Sir Ddinbych a Garem?

- 5.1. Sir Ddinbych sy'n dysgu a thyfu – Mae'r gwaith yn y maes hwn yn cefnogi'r amcan i hyrwyddo dysgu a datblygu gan ein plant a phobl ifanc trwy gefnogi ysgolion i gyflawni ar safonau newydd fel y CSCA ac mae ehangu darpariaeth trwy gyllid grant yn cefnogi'r nod o ddarparu adeiladau a chyfleusterau o safon.
- 5.2. Sir Ddinbych â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu – Bydd gwaith yn y maes hwn yn sicrhau bod Sir Ddinbych yn gwneud ei rhan i gyrraedd miliwn o siaradwyr Cymraeg yng Nghymru erbyn 2050, yn benodol trwy gefnogi plant a theuluoedd yn y blynyddoedd cynnar i fagu hyder i ddefnyddio'r Gymraeg.
- 5.3. Sir Ddinbych mwy gwyrdd – Bydd unrhyw adeilad newydd / gwaith adnewyddu, yn dibynnu ar eu maint, yn gwneud cyfraniad cadarnhaol at nod y Cyngor i fod yn Ddi-garbon Net erbyn 2030. Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru y bydd gofyn i'r holl brosiectau adeiladau newydd, o 1 Ionawr 2022, ddangos eu bod yn bodloni targedau Di-garbon Net.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

- 6.1. Mae'r Cyngor yn cael grant o £170,000 drwy Grant Addysg Awdurdodau Lleol i weithredu'r CSCA. Mae'r cyllid hwn wedi'i ddefnyddio i gynyddu gallu'r tîm i frw ymlaen â gweithredu'r cynllun. Mae'r Cyngor hefyd wedi cael gwybod am gyllid cyfalaf i gyfrannu at wella darpariaeth. Bydd gofyn i Grŵp y Strategaeth Gyfalaf roi cymeradwyaeth i ddatblygu cynlluniau unigol maes o law.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

- 7.1. Adroddiad yn rhoi diweddariad yw hwn felly nid oes Asesiad o Effaith ar Les wedi'i wneud. Canlyniadau'r Asesiad o Effaith pan gymeradwywyd y Cynllun ym mis Ionawr 2022 oedd bod gan y CSCA botensial i gael effaith gadarnhaol ar Sir Ddinbych â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu, cymunedau cydlynol, Sir Ddinbych fwy cyfartal a Sir Ddinbych fwy ffyniannus.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

8.1. Mae'r cynnydd o gymharu â'r Cynllun yn cael ei ystyried yn rheolaidd gan Grŵp Strategol Cymraeg mewn Addysg. Ymysg aelodau'r Grŵp, mae budd-ddeiliaid allanol mae Sir Ddinbych yn gweithio gyda nhw i hyrwyddo'r Gymraeg.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

9.1 Mae'r Cyngor yn wynebu heriau ariannol enfawr heddiw a thros y blynyddoedd nesaf. Bydd hyn yn effeithio ar allu i ddarparu a chyflawni nifer o wasanaethau, prosiectau a blaenoriaethau corfforaethol. Nid yw'r effeithiau hyn yn hysbys ar hyn o bryd ond mae angen rhoi ystyriaeth i'r sefyllfa ariannol gyffredinol wrth drafod pob adroddiad yn y dyfodol. Fodd bynnag, mae'n dda o beth bod cyllid uniongyrchol ar gyfer y cynllun hwn ar hyn o bryd ar ffurf grant LIC.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

10.1. Mae'r prif risgiau i gyflawni'r cynllun yn ymwneud ag ymgysylltu â rhieni a'r gallu i ddylanwadu er mwyn newid. Mae cadw niferoedd uchel o ddisgyblion mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg trwy gydol eu cyfnod mewn addysg yn allweddol i gyflawni'r cynllun ynghyd ag ehangu'r ddarpariaeth, un ai trwy ail-ddynodi categori iaith ysgolion neu ddatblygu ysgolion cyfrwng Cymraeg newydd lle bo hynny'n briodol. I ategu hyn, mae cefnogaeth ariannol ar gyfer rhaglenni hyfforddi i sicrhau bod digon o gapasiti ar gyfer darpariaeth addysgu cyfrwng Cymraeg, yn cynnwys gwella sgiliau Cymraeg staff ail iaith presennol, yn allweddol i gyflawni'r cynllun.

11. Pŵer i wneud y penderfyniad

11.1. Bydd y gofyniad i lunio Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg yn sicrhau cydymffurfiaeth â'r darpariaethau mewn perthynas â'r Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg yn Neddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 ('y Ddeddf') a'r rheoliadau a wnaed o dan y Ddeddf.

11.2. Mae pwerau'r Pwyllgor Craffu mewn perthynas â'r mater uchod wedi'u nodi yn Adran 21 Deddf Llywodraeth Leol 2000 ac Adran 7 o Gyfansoddiad y Cyngor.